

Judikatūras krājums

Lieta C-178/22

Nezināmas personas

(*Tribunale di Bolzano* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Tiesas (virspalāta) 2024. gada 30. aprīļa spriedums

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Personas datu apstrāde elektronisko komunikāciju nozarē – Komunikāciju konfidencialitāte – Elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēji – Direktīva 2002/58/EK – 15. panta 1. punkts – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7., 8. un 11. pants, kā arī 52. panta 1. punkts – Piekļuve šiem datiem, ko valsts kompetentā iestāde pieprasījusi, lai veiktu kriminālvajāšanu par zādzībām atbildību pastiprinošos apstākļos – Jēdziena “smags noziedzīgs nodarījums” definīcija, kura sakarā veikta kriminālvajāšana var pamatot smagu iejaukšanos pamattiesībās – Dalībvalstu kompetence – Samērīguma princips – Iepriekšējas pārbaudes tiesā apjoms attiecībā uz pieprasījumiem piekļūt elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēju saglabātajiem datiem

- 1. Tiesību aktu tuvināšana – Telekomunikāciju nozare – Personas datu apstrāde un privātās dzīves aizsardzība elektronisko komunikāciju nozarē – Direktīva 2002/58 – Dalībvalstu tiesības ierobežot noteiktu tiesību un pienākumu piemērošanas jomu – Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru smagu noziegumu apkarošanas nolūkā valsts iestādēm ir ļauts piekļūt informācijai par datu plūsmu un atrašanās vietas datiem – Piekļuve šiem datiem, lai veiktu kriminālvajāšanu par zādzībām atbildību pastiprinošos apstākļos – Nopietnas iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību esamība – Vērtēšanas kritēriji – Piekļuves datiem ilgums – Pieteikums par piekļuvi elektronisko komunikāciju pakalpojumu lietotāju datiem, kuri nav šo pakalpojumu abonenti – Nozīmības neesamība (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. un 8. pants; Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/58, kas grozīta ar Direktīvu 2009/136, 2. panta a) punkts, 5. panta 1. punkts un 15. panta 1. punkts)*

(skat. 36. un 39.–41. punktu)

- 2. Tiesību aktu tuvināšana – Telekomunikāciju nozare – Personas datu apstrāde un privātās dzīves aizsardzība elektronisko komunikāciju nozarē – Direktīva 2002/58 – Dalībvalstu tiesības ierobežot noteiktu tiesību un pienākumu piemērošanas jomu – Valsts tiesiskais regulējums, ar kuru smagu noziegumu apkarošanas nolūkā valsts iestādēm ir ļauts piekļūt informācijai par datu plūsmu atrašanās vietas datiem – Piekļuve šiem datiem, lai veiktu kriminālvajāšanu par zādzībām atbildību pastiprinošos apstākļos – Jēdziens “smags noziegums” – Dalībvalstu kompetence definēt šo jēdzienu – Robežas –*

Samērīguma principa ievērošana – Kontrole iepriekšējās pārbaudes ietvaros, kuru veic tiesa vai neatkarīga administratīva iestāde – Pārbaudes apjoms (Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7., 8., 11. pants un 52. panta 1. punkts; Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/58, redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Direktīvu 2009/136, 15. panta 1. punkts)

(skat. 44.–51., 54.–63. punktu un rezolutīvo daļu)

Rezumējums

Izskatot *Giudice delle indagini preliminari presso il Tribunale di Bolzano* (Bolcāno tiesas pirmstiesas izmeklēšanas tiesnesis, Itālija) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tiesas virspalāta precizē, kam ir jādefinē “smaga nozieguma” jēdziens direktīvas par “privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju”¹ 15. panta 1. punkta piemērošanas nolūkos. Turklāt tā lemj par iepriekšējās pārbaudes valsts tiesā apjomu attiecībā uz pieprasījumiem piekļūt elektronisko komunikāciju pakalpojumu sniedzēju saglabātajiem datiem.

Pēc divām mobilo tālruņu zādzībām *Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano* (Bolcāno tiesai piesaistītā prokuratūra, Itālija) uzsāka divus kriminālprocesus pret nezināmiem izdarītājiem par zādzībām atbildību pastipriņošos apstākļos. Lai identificētu šo zādzību izdarītājus, šī prokuratūra, pamatojoties uz valsts tiesību normu², lūdza iesniedzējtiesai atļauju no telefona sabiedrībām saņemt nozagto tālruņu savienojumu datus.

Šaubīdamās par to, vai ar direktīvu par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju, lasot to kopā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu (turpmāk tekstā – “Harta”), ir saderīga šī valsts tiesību norma, kurā noteikts, ka par noziedzīgo nodarījumu piemērojamais maksimālais brīvības atņemšanas sods ir uz vismaz trim gadiem, var attaisnot telefonu savienojuma datu nodošanu valsts iestādēm, iesniedzējtiesa uzdeva Tiesai jautājumu par šīs direktīvas interpretāciju.

Tiesas vērtējums

Pirmkārt, attiecībā uz iejaukšanās pamattiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību³ raksturu, ko rada piekļuve telefonu savienojumu datiem, Tiesa uzskata, ka šo iejaukšanos var kvalificēt kā nopietnu un ka līdz ar to šādu piekļuvi var piešķirt tikai smagu noziegumu apkarošanas kontekstā. Tiesa norāda, ka, lai novērtētu, vai pastāv nopietna iejaukšanās šajās pamattiesībās, nav nozīmes apstāklim, ka dati, kuriem tikusi lūgta piekļuve, ir nevis attiecīgo mobilo tālruņu īpašnieku dati, bet gan to personu dati, kuras ir izmantojušas šos tālruņus pēc to nozagšanas. Proti, no direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju izriet⁴, ka principiālais pienākums nodrošināt elektronisko komunikāciju konfidencialitāti, kā arī

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/58/EK (2002. gada 12. jūlijs) par personas datu apstrādi un privātās dzīves aizsardzību elektronisko komunikāciju nozarē (direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju) (OV 2002, L 201, 37. lpp.), redakcijā ar grozījumiem, kas izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Direktīvu 2009/136/EK (OV 2009, L 337, 11. lpp.) (turpmāk tekstā – “direktīva par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju”).

² Proti, 2003. gada 30. jūnija *Decreto legislativo n. 196 – Codice in materia di protezione dei dati personali, recante disposizioni per l'adeguamento dell'ordinamento nazionale al regolamento (UE) n. 2016/679 del Parlamento europeo e del Consiglio, del 27 aprile 2016, relativo alla protezione delle persone fisiche con riguardo al trattamento dei dati personali, nonché alla libera circolazione di tali dati e che abroga la direttiva 95/46/CE* (Leģislatīvais dekrēts Nr. 196, Par personas datu aizsardzības kodeksu, ar ko paredz noteikumus valsts tiesību aktu pielāgošanai Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ Direktīvu 95/46/EK) (2003. gada 29. jūlija *GURI* Nr. 174 kārtējais pielikums), pamatlietā piemērojamajā redakcijā, 132. panta 3. punkts.

³ Kas nostiprinātas Hartas 7. un 8. pantā.

⁴ Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 5. panta 1. punkts.

ar to saistītās informācijas par datu plūsmu konfidencialitāti attiecas uz komunikāciju, ko veic publisko komunikāciju tīkla lietotāji. Šajā direktīvā jēdziens “lietotājs” ir definēts kā jebkura fiziska persona, kas izmanto publiski pieejamu elektronisko komunikāciju pakalpojumu, ne vienmēr būdama šā pakalpojuma abonents.

Otrkārt, attiecībā uz jēdziena “smags noziegums” definīciju Tiesa atgādina, ka tiktāl, ciktāl Savienība nav pieņēmusi tiesību aktus šajā jomā, krimināltiesību akti un kriminālprocesa tiesību normas ir dalībvalstu kompetencē. Dalībvalstīm šī kompetence tomēr ir jāīsteno, ievērojot Savienības tiesības.

Šajā ziņā tā norāda, ka noziedzīgu nodarījumu, atbildību mīkstinošu un pastiprinošu apstākļu, kā arī sodu definīcija atspoguļo gan sociālās realitātes, gan juridiskās tradīcijas, kas ne vien atšķiras dalībvalstu starpā, bet arī mainās laika gaitā. Tomēr šīm realitātēm un tradīcijām noteikti ir nozīme, identificējot, kuri noziedzīgi nodarījumi ir smagi.

Līdz ar to, ņemot vērā kompetenču sadalījumu starp Savienību un dalībvalstīm un būtiskās atšķirības starp valstu tiesību sistēmām krimināltiesību jomā, dalībvalstīm ir jādefinē “smagi noziegumi”.

Katrā ziņā Tiesa uzsver, ka minētajā “smagu noziegumu” definīcijā ir jāievēro no direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju izrietošās prasības⁵, skatot to Hartas⁶ kontekstā. Tādā veidā dalībvalstis nedrīkst sagrozīt “smaga nozieguma” jēdzienu un līdz ar to – “smagas noziedzības” jēdzienu, tajā ietverot noziedzīgus nodarījumus, kuri acīmredzami nav smagi, ņemot vērā attiecīgajā dalībvalstī pastāvošo sociālo realitāti. It īpaši, lai pārliecinātos par šādas sagrozīšanas neesamību, ir būtiski, lai tad, ja pastāv nopietnas iejaukšanās attiecīgās personas pamattiesībās risks, valsts iestāžu piekļuve saglabātajiem datiem būtu pakļauta iepriekšējai pārbaudei, ko veic vai nu tiesa, vai neatkarīga administratīva iestāde.

Treškārt un visbeidzot, lai novērtētu, vai “smagu noziegumu” definīcija, kas izriet no valsts tiesību normas, nav pārāk plaša, Tiesa norāda, pirmām kārtām, ka definīcijai, atbilstoši kurai “smagi noziegumi”, saistībā ar kuriem var tikt piešķirta piekļuve, ir tie, par kuriem maksimālais brīvības atņemšanas sods ir vismaz vienāds ar likumā noteiktu ilgumu, ir jābūt balstītai uz objektīvu kritēriju.

Otrām kārtām, tā tomēr uzsver, ka “smagu noziegumu” definīcija valsts tiesībās nedrīkst būt tik plaša, ka piekļuve šiem datiem kļūst drīzāk par klauzulu, nevis izņēmumu. Tādējādi tā nevar attiekties uz lielāko daļu noziedzīgu nodarījumu, kā tas būtu gadījumā, ja sliekšnis tiktu noteikts pārmērīgi zems. Taču sliekšnis, kas ir noteikts, atsaucoties uz maksimālo brīvības atņemšanas sodu uz trim gadiem, šajā ziņā nešķiet pārmērīgi zems.

Tādējādi, tā kā “smagu noziegumu” definīcija ir noteikta, atsaucoties nevis uz piemērojamo minimālo sodu, bet gan uz piemērojamo maksimālo sodu, nav izslēgts, ka piekļuve datiem, kura rada nopietnu iejaukšanos pamattiesībās, var tikt lūgta kriminālvajāšanai par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri patiesībā nav smagi noziegumi.

Tomēr tas, ka tiek noteikts sliekšnis, sākot no kura maksimālais brīvības atņemšanas sods, kas paredzēts par noziedzīgu nodarījumu, pamato tā kvalificējamību par smagu noziegumu, var arī nebūt pretrunā samērīguma principam.

⁵ Direktīvas par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju 15. panta 1. punkts.

⁶ Hartas 7., 8. un 11. pants, kā arī 52. panta 1. punkts.

Pirmkārt, tā tas šķiet esam aplūkojamās valsts tiesību normas gadījumā, jo tā šķiet aptveram gadījumus, kad piekļuve nevar tikt kvalificēta kā nopietna iejaukšanās, jo neattiecas uz datu kopumu, kas ļauj izdarīt precīzus secinājumus par datu subjektu privāto dzīvi.

Otrkārt, tiesai vai neatkarīgai administratīvai iestādei, kas tiek iesaistīta iepriekšējās pārbaudes stadijā, ir jābūt tiesīgai atteikt vai ierobežot šo piekļuvi, ja tā konstatē, ka iejaukšanās pamattiesībās, ko rada šāda piekļuve, ir nopietna, lai gan ir acīmredzams, ka attiecīgais noziedzīgais nodarījums faktiski nav uzskatāms par smagu noziegumu.

Šo pārbaudi īstenojošajai tiesai vai iestādei ir jāspēj nodrošināt taisnīgu līdzsvaru starp legītajām interesēm, kas saistītas ar izmeklēšanas vajadzībām, no vienas puses, un pamattiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību un personas datu aizsardzību, no otras puses.

Šai tiesai vai iestādei it īpaši ir jāspēj liegt šādu piekļuvi, ja tā tiek lūgta kriminālvajāšanas ietvaros par noziedzīgu nodarījumu, kas acīmredzami nav smags.

Tiesa no tā secina, ka direktīvai par privāto dzīvi un elektronisko komunikāciju, lasot to Hartas kontekstā, nav pretrunā tāda valsts tiesību norma, ar kuru valsts tiesai ir noteikts pienākums atļaut piekļūt visai informācijai par datu plūsmu vai atrašanās vietas datiem, ja tas tiek prasīts, lai izmeklētu noziedzīgus nodarījumus, par kuriem ir paredzēts maksimālais sods – brīvības atņemšana uz vismaz trim gadiem, tomēr ar nosacījumu, ka šai tiesai ir tiesības atteikt minēto piekļuvi, ja tā tiek lūgta izmeklēšanā par noziedzīgu nodarījumu, kas acīmredzami nav smags, ņemot vērā attiecīgās dalībvalsts sociālo realitāti.